

menten els docents que són empleats d'una maquinària administrativa molt pesant. En prendre part en la presa de decisions, també pot fomentar-se que atorguin llur confiança a les persones que administren el centre. En efecte, els tranquil·litza saber que hi ha estructures i recursos propis per limitar tota mena d'influència excessiva de qualsevol minoria. Els docents tenen accés a informacions diferents de les que emet el director».

La democratització i la participació en el govern dels sistemes educatius

Una altra tendència que reflecteix ben clarament el paradigma de la *responsiveness* la constitueix el protagonisme atorgat a la comunitat educativa, és a dir, als mateixos professors, a les famílies i als estudiants, i també a cops als representants de la comunitat local, en la vida escolar quotidiana i en l'administració i la gestió del centre escolar. Encara que aquesta evolució pot ser considerada la conseqüència lògica d'un procés de descentralització, el cert és que deu molt als moviments contestataris de finals dels anys seixanta i principis dels setanta.

La pressió a favor de la participació de la comunitat social en l'escola apareix a Europa i als Estats Units en un moment d'efervescència dels moviments contestataris. Té un punt de referència en els successos de París¹² i de Berkeley el 1968 i una traducció en el terreny de les teories pedagògiques que tendeix a qüestionar el paper de l'estat com a *Big Brother* en el terreny educatiu, o bé a defensar obertament la desescolarització. Tot això és fet en un context en el qual predominen les pedagogies antiautoritàries i permissives: de qui és l'escola, de l'estat o de la comunitat?, als interessos de qui ha de servir?, els professors han de ser corretges de transmissió de la ideologia dominant?

El redisseny dels models de direcció i de gestió dels centres educatius en profunditat, en el si dels quals se substitueixen valors tradicionals escolars per altres de nous —per exemple, introduint la comprensivitat a l'ensenyament secundari— permet de trobar fórmules de compromís que donen, almenys en aparença un nou protagonisme als actors fonamentals (professors, famílies i estudiants, quan és possible) en detriment del poder exercit directament per l'estat (programes escolars, exàmens de revàlida, etc.) o, indirectament, per mitjà dels seus representants al centre (direcció i inspecció).

Per aquestes raons, diferents formes de col·laboració dels pares en la vida i en la gestió de les escoles han rebut un cert impuls els darrers anys. Els Estats Units, per exemple, mostren des de fa temps una intensa activitat en aquest sentit. Al Regne Unit, el Taylor Report (1977) va recomanar una atenció particular a aquesta qüestió, i suggeria que a les juntes de govern de les escoles hi hagués una representació dels pares equivalent a una quarta part del

12. Estudiants universitaris i de secundària es manifestaren per denunciar un seguit de fets pels quals el sistema educatiu francès agreujava la fractura social en lloc de reduir-la. Les queixes, majoritàriament, però, podien ser fetes davant de qualsevol ministre d'educació d'un país desenvolupat: ineficàcia del sistema educatiu, atur dels titulats, injustícia social, manca de participació dels estudiants en la presa de decisions que els afecten, massificació, consumisme, etc. Alguns dels eslògans que es feien servir foren, per exemple: «A les facultats, un 6% de fills d'obrers; als reformatoris, un 90%» o bé «Siguem raonables: demanem l'impossible.»

total dels membres. En qualsevol cas, aquest informe va subratllar la necessitat que cada escola tingués la seva pròpia junta de govern per assegurar que fos dirigida amb el més gran coneixement i amb tot els respecte possible als desitjos i sentiments legítims de les famílies i de la comunitat local. Pocs anys després, la Llei de 1980 ja va establir la norma que un o dos representants dels pares havien de formar part d'aquesta junta directiva, amb la qual cosa es donava una cobertura legal a una realitat que ja era corrent. Més recentment, la Llei de 1988 va constituir una veritable fita, perquè aconseguí de fer créixer el paper de les famílies a costa no pas del poder de l'estat, sinó del de les autoritats locals.

A França, la participació dels pares en el consell escolar ha estat igualment assegurada per llei, com també la de l'alcalde i d'altres representants de la comunitat local. A Espanya, la legislació anterior al 1985 ja va establir com a obligada la participació d'un determinat nombre de representants de les famílies en els consells escolars; a partir del 1985 aquesta obligació s'ha vist reafirmada i en els consells es troben professors, pares i representants de les autoritats locals, a més d'alguns alumnes dels cursos superiors. Amb competències més o menys decisives, arreu d'Europa hi ha òrgans de participació dels pares i d'altres representants de la comunitat en el govern dels centres escolars.

El cas del professorat és molt més complex. El seu protagonisme en tasques altres que la pura transmissió de coneixements augmenta des dels anys seixanta. Amb el pas del temps, noves tasques que temps enrere depenien de l'estat han anat passant progressivament a mans del professorat: des de l'avaluació dels aprenentatges acadèmics —confiada tradicionalment a organismes exteriors a l'escola, com ara les universitats o la inspecció— fins al disseny final dels programes escolars o llur adaptació al medi local, sense oblidar l'exercici del control sobre la vida del centre, tot reduint el rol del director.

Tal com se suggereix a diferents estudis de l'OCDE i del CERI, tot això és, en part, conseqüència d'una onada en pro de la descentralització i de la participació social en la vida escolar.¹³ Però també és cert que tot plegat no és aliè al fet que al llarg de la dècada dels vuitanta els docents han fet conèixer a la societat llur insatisfacció creixent tant pel que fa a llurs remuneracions com pel que fa a les condicions de treball, a cops amb vagues salvatges com les viscudes a Grècia, Itàlia, Espanya, Irlanda i el Regne Unit, així com a algunes grans ciutats i àrees dels Estats Units.

L'obertura als agents econòmics

13. Per a un examen comparatiu de les formes de participació de les famílies en els òrgans de govern dels centres educatius europeus, consulteu K. Schleicher, «Home-School Relations and Parental Participation», dins Maurice Galton i Alan Blyth (ed.), *Handbook of Primary Education in Europe*. Londres: David Fulton, 1989. Per a una anàlisi més aprofundida de la qüestió de la participació, és molt recomanable l'obra de K. Fenwick i P. McBride, *The Government of Education*. Oxford: Marint Robertson, 1981, p. 211 i OCDE/CERI, *La décentralisation et l'amélioration de l'école: Nouvelles perspectives et conditions propices au changement*. París: OCDE/CERI, mecanografiat, 1989. Finalment, pel que fa a la qüestió dels impactes d'aquestes reformes sobre la identitat del professorat, vegeu OCDE, *L'enseignant aujourd'hui. Fonctions, Statut, Politiques*. París: OCDE, 1990 i l'obra de Guy Neave, *The Teaching Nation*. Oxford: Pergamon Press, 1992.